

Верховний
Суд

Застосування норм процесуального права при розгляді цивільних справ судами апеляційної інстанції

Ольги Ступак
Судді КЦС ВС

Національна школа суддів України

Постанова ВП ВС від 15 січня 2020 року у справі № 145/1330/17 (№ 14-549 цс 19)

Особа, яка подає скаргу, вправі очікувати застосування норм процесуального законодавства (статті 355 ЦПК України, підпункту 15.5 пункту 1 розділу XIII «Перехідні положення» ЦПК України), які надають їй право як безпосередньо подавати апеляційну скаргу до апеляційного суду, так і подавати її через місцевий суд.

Застосування принципу пропорційності при здійсненні судочинства вимагає такого тлумачення підпункту 15.5 пункту 1 розділу XIII «Перехідні положення» ЦПК України, яке б гарантувало особі право на безпосереднє звернення з апеляційною скаргою до апеляційного суду, як визначено у статті 355 ЦПК України, оскільки держава не вправі обмежувати права особи без певної мети для захисту якогось суспільного інтересу.

Аналогічні висновки щодо подання апеляційної скарги до апеляційного суду викладено у постанові Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 20 червня 2018 року у справі № 514/134/17-ц (провадження № 61-12112сво18), а також у постановях судових палат Верховного суду у складі Касаційного цивільного суду, зокрема в постановях від 05 червня 2019 року у справі № 760/10908/13-ц (провадження № 61-6св19), від 22 травня 2019 року у справі № 755/8517/18 (провадження № 61-156св19), від 17 квітня 2019 року у справі № 752/4619/18 (провадження № 61-2152св19), від 10 квітня 2019 року у справі № 152/355/17 (провадження № 61-11439св18).

Постанова ВП ВС від 18 березня 2020 року у справі № 129/1033/13 (№ 14-400 цс 19)

Принцип змагальності забезпечує повноту дослідження обставин справи та покладає тягар доказування на сторони. Водночас цей принцип не створює для суду обов'язок вважати доведеною та встановленою обставину, про яку стверджує сторона. Таку обставину треба доказувати таким чином, аби реалізувати стандарт більшої переконливості, за яким висновок про існування стверджуваної обставини з урахуванням поданих доказів видається вірогіднішим, ніж протилежний (див. постанови Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 2 жовтня 2018 року у справі № 910/18036/17, від 23 жовтня 2019 року у справі № 917/1307/18(пункт 41)). Тобто, певна обставина не може вважатися доведеною, доки інша сторона її не спростує (концепція негативного доказу), оскільки за такого підходу принцип змагальності втрачає сенс (див. пункт 43 постанови Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року у справі № 917/1307/18).

Ухвала ВП ВС від 07 квітня 2020 року № 504/2457/15-ц (№ 14-726цс19)

Тому Велика Палата Верховного Суду вважає, що саме по собі набуття особою, яка не брала участі у справі, права власності на майно щодо якого виник спір, зокрема після ухвалення судом першої інстанції рішення, не обов'язково свідчить про те, що судовим рішенням вирішено питання щодо її прав, свобод, інтересів та (або) обов'язків. Натомість питання про те, чи вирішено судовим рішенням питання щодо прав, свобод, інтересів та (або) обов'язків особи, яка не брала участі у справі, має вирішуватись виходячи з конкретних обставин справи та з урахуванням змісту судового рішення. Отже, підстав для відступлення від висновку Верховного Суду України, викладеного у постановах від 13 березня 2017 року № 6-1783цс16 та від 06 вересня 2017 року № 6-1099цс17, не вбачається.

Постанова ВП ВС від 18 березня 2020 року № 464/104/16-ц (№ 14-441цс19)

Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права (частина шоста статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року).

Згідно з частиною четвертою статті 263 ЦПК України у редакції, чинній з 15 грудня 2017 року, при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду. За змістом цієї статті законність судового рішення як його властивість передбачає врахування судами висновків Верховного Суду, а їх неврахування може бути підставою для оскарження відповідного судового рішення.

Отже, як суд першої інстанції на час ухвалення 22 травня 2018 року рішення, так і апеляційний суд, приймаючи 7 травня 2019 року постанову, з огляду на приписи частини четвертої статті 263 ЦПК України та частини шостої статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» мали врахувати саме висновки щодо застосування відповідних норм процесуального права, які були викладені у постановах Великої Палати Верховного Суду. Наслідком такого врахування мало бути закриття провадження у справі.

Постанова ВП ВС від 23 лютого 2021 року у справі № 263/4637/18 (№ 14-126цс20)

З 15 грудня 2017 року ЦПК України не передбачає постановлення ухвал про відкриття або відмову у відкритті апеляційного провадження у справі чи повернення апеляційної скарги суддею-доповідачем одноособово. За змістом частини шостої статті 357 ЦПК України на стадії відкриття апеляційного провадження суддя-доповідач одноособово може вирішити лише питання залишення апеляційної скарги без руху. Питання щодо повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті та відкриття апеляційного провадження вирішує суд апеляційної інстанції. Його склад визначений у частині третій статті 34 ЦПК України, що міститься у Главі 3 розділу I «Загальні положення» ЦПК України. Згідно з приписом вказаної частини перегляд в апеляційному порядку рішень судів першої інстанції здійснює колегія суддів суду апеляційної інстанції у складі трьох суддів».

Постанова Об'єднаної палати КЦС ВС від 20 червня 2019 року справа № 185/998/16-ц (№ 61-33766сво18)

Частиною першою статті 29 ЦПК України 2004 року передбачено, що здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді (цивільна процесуальна дієздатність) мають фізичні особи, які досягли повноліття, а також юридичні особи (частина перша статті 47 чинного ЦПК України).

Системний аналіз вказаних норм права, а також положень частин першої, другої, четвертої статті 25, частини першої статті 26 ЦК України та частини другої статті 48 чинного ЦПК України, дозволяє дійти висновку про те, що на момент звернення із позовом до суду відповідач у справі має бути живим. В іншому випадку провадження у справі не може бути відкрито, а відкрите - підлягає закриттю, оскільки справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства (пункт 1 частини першої статті 255 чинного ЦПК України, пункт 1 частини першої статті 205 ЦПК України 2004 року).

Постанова Об'єднаної палати КЦС ВС від 14 червня 2021 року справа № 760/32455/19 (№ 61-16459сво20)

Здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді (цивільна процесуальна дієздатність) мають фізичні особи, які досягли повноліття, а також юридичні особи (частина перша статті 47 ЦПК України).

Сторонами в цивільному процесі є позивач і відповідач. Позивачем і відповідачем можуть бути фізичні і юридичні особи, а також держава (стаття 48 ЦПК України),

Юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридична особа наділяється цивільною правосудатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді (стаття 80 Цивільного кодексу України).

Філією є відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює всі або частину її функцій. Філії та представництва не є юридичними особами. Вони наділяються майном юридичної особи, що їх створила, і діють на підставі затвердженого нею положення (частини перша-третя статті 95 ЦК України).

Аналіз наведених норм права дає підстави для висновку, що філії та представництва, які не є юридичними особами, не наділені цивільною процесуальною дієздатністю та не можуть виступати стороною у цивільному процесі. Тому справи, в яких відповідачем виступає філія чи представництво, не підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства, у зв'язку з відсутністю сторони у цивільному процесі, до якої пред'явлено позов, а отже неможливістю вирішення цивільного спору.

Постанова КЦС ВС від 08 грудня 2021 року (справа № 639/4436/17)

Закриваючи апеляційне провадження у справі з підстав, передбачених пунктом 1 частини першої статті 358 ЦПК України, суд апеляційної інстанції мотивував своє рішення тим, що рішення суду першої інстанції, на яке ОСОБА_4 подала апеляційну скаргу, станом на час подання скарги повністю скасоване постановою апеляційного за апеляційною скаргою відповідача ОСОБА_1 та не підлягає апеляційному оскарженню, що є підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження. Проте, апеляційний суд помилково відкрив апеляційне провадження.

КЦС ВС не погодився із таким висновком з огляду на таке.

Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи, врегульовано статтею 370 ЦПК України. Так, якщо апеляційна скарга надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи, і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час апеляційного розгляду справи, суд розглядає відповідну скаргу за правилами цієї глави (частина перша статті 370 ЦПК України). За результатами розгляду апеляційної скарги суд приймає постанову відповідно до статті 382 цього Кодексу. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду апеляційної інстанції (частина третя статті 370 ЦПК України).

Відповідно до частин четвертої, п'ятої статті 370 ЦПК України суд апеляційної інстанції розглядає скаргу, вказану в частині першій цієї статті, в межах доводів, які не розглядалися під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи. Суд відмовляє у відкритті провадження за апеляційною скаргою, поданою відповідно до частини першої цієї статті, якщо суд розглянув наведені у ній доводи під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

Невідповідність (неповнота) мотивів постанови суду апеляційної інстанції поданій апеляційній скарзі надає апелянту право оскаржити відповідне судове рішення суду апеляційної інстанції до суду касаційної інстанції у встановлених законом випадках. При цьому таке порушення не обмежує іншу особу, яка має право подати апеляційну скаргу згідно зі статтею 370 ЦПК України, просити суд апеляційної інстанції розглянути відповідні мотиви, що їх викладено в апеляційній скарзі первісного апелянта і які не було належно розглянуто судом апеляційної інстанції під час розгляду первісної апеляційної скарги/скарг. Аналогічне правило діє і у тому випадку, якщо судове рішення суду апеляційної інстанції містить опис аргументів первісного скаржника в описовій частині власного судового рішення, але не містить висновків суду апеляційної інстанції як результату судового розгляду таких аргументів.

Постанова КЦС ВС від 21 квітня 2022 року № 522/4235/20

У справі, що переглядається, ухвалою апеляційного суду від 20 вересня 2021 року відмовлено у відкритті апеляційного провадження на рішення суду першої інстанції з посиланням на положення пункту 4 частини першої статті 358 ЦПК України (наведені обставини для поновлення строку визнано не поважними).

Стаття 354. Строк на апеляційне оскарження

1. Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом тридцяти днів, а на ухвалу суду - протягом п'ятнадцяти днів з дня його (її) проголошення. Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини судового рішення або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

2. Учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження:

1) на рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду;

2) на ухвали суду - якщо апеляційна скарга подана протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

3. Строк на апеляційне оскарження може бути також поновлений в разі пропуску з інших поважних причин, крім випадків, зазначених у частині другій статті 358 цього Кодексу.

Постанова КЦС ВС від 21 квітня 2022 року № 522/4235/20

У справі, що переглядається, ухвалою апеляційного суду від 20 вересня 2021 року відмовлено у відкритті апеляційного провадження на рішення суду першої інстанції з посиланням на положення пункту 4 частини першої статті 358 ЦПК України (наведені обставини для поновлення строку визнано не поважними).

Апеляційний суд встановив, що представник заявника була присутня у судовому засіданні 19 травня 2021 року під час проголошення оскаржуваного рішення суду, що вбачається з протоколу судового засідання, а отже, знаючи про наявність оскаржуваного рішення суду, повний текст якого було складено 26 травня 2021 року заявник подав апеляційну скаргу з пропуском строку на апеляційне оскарження, а саме 29 червня 2021 року.

Однак, заслуговують на увагу доводи заявника щодо кінцевого строку на апеляційне оскарження, а саме, що у період з 26 червня 2021 року (субота) до 28 червня 2021 року (День Конституції України) були вихідні та святкові дні, а відтак останнім днем подачі апеляційної скарги було 29 червня 2021 року (вівторок).

Стаття 124 ЦПК

Частина 3. Якщо закінчення строку припадає на вихідний, святковий чи інший неробочий день, останнім днем строку є перший після нього робочий день.

Постанова КЦС ВС від 01 квітня 2020 року № 503/1904/16-ц

Враховуючи, що подаючи клопотання про звільнення від сплати судового збору, особа вправі очікувати задоволення судом такого клопотання, що очевидно надає їй підстави не сплачувати судовий збір, тому одночасна відмова у задоволенні клопотання про звільнення від сплати судового збору та визнання неподаною і повернення апеляційної скарги, чи іншого процесуального звернення, є невиправданим, оскільки у разі відмови у задоволенні клопотання про звільнення від сплати судового збору, суд може продовжити строк заявнику для сплати судового збору. Реалізацією особою процесуального права на подання клопотання про звільнення від сплати судового збору не може оцінюватись судом як невиконання вимог ухвали суду про сплату судового збору та мати наслідком повернення апеляційної скарги, оскільки це за процедурою порушує право на справедливий суд, гарантоване статтею 6 Конвенції.

Тому, апеляційний суд, розглядаючи клопотання ОСОБА_1 та ОСОБА_2 про звільнення від сплати судового збору та відмовляючи у його задоволенні повинен був діяти відповідно до вимог статті 121 ЦПК України 2004 року: продовжити строк на усунення недоліків, а не одразу повертати апеляційну скаргу заявникам.

Постанова Об'єднаної палати КЦС ВС від 18 квітня 2022 року справа № 522/18010/18 (№ 61-13667сво21)

Тлумачення статті 309 ЦПК України (у редакції, чинній на момент розгляду справи судом апеляційної інстанції) свідчить, що у суду апеляційної інстанції було відсутнє процесуальне повноваження скасовувати рішення суду першої інстанції із підстави неналежного повідомлення у суді першої інстанції особи, яка подала апеляційну скаргу, а порушення норм процесуального права могли бути підставою для скасування або зміни рішення, якщо це порушення призвело до неправильного вирішення справи».

Водночас у ЦПК України (в редакції, чинній з 15 грудня 2017 року) законодавець встановив повноваження суду апеляційної інстанції скасовувати рішення суду першої інстанції із підстави неналежного повідомлення у суді першої інстанції особи, яка подала апеляційну скаргу.

Порушення норм процесуального права є обов'язковою підставою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення, якщо справу (питання) розглянуто судом за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце засідання суду (у разі якщо таке повідомлення є обов'язковим), якщо такий учасник справи обґрунтовує свою апеляційну скаргу такою підставою (пункт 3 частини третьої статті 376 ЦПК України).

Постанова Об'єднаної палати КЦС ВС від 05 вересня 2022 року справа № 1519/2-5034/11 (№ 61-175сво21) частина перша

Згідно з частиною першою статті 268 ЦПК України рішення суду проголошується у судовому засіданні, яким завершується розгляд справи, публічно, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Суд може проголосити лише вступну та резолютивну частини рішення суду.

У разі неявки всіх учасників справи у судові засідання, яким завершується розгляд справи, або розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, суд підписує рішення без його проголошення (частина четверта статті 268 ЦПК України).

Датою ухвалення рішення є дата його проголошення (незалежно від того, яке рішення проголошено - повне чи скорочене). Датою ухвалення рішення, ухваленого за відсутності учасників справи, є дата складення повного судового рішення (частина п'ята статті 268 ЦПК України).

Потрібно розмежовувати порядок проголошення судового рішення (скороченого або повного) у разі явки учасників справи у судові засідання та складання повного судового рішення, за відсутності учасників справи. Порядок ухвалення судового рішення та його проголошення залежить від того чи судові засідання, яким завершений розгляд справи, відбулось у присутності учасників справи, чи за їхньої відсутності; повне судові рішення було складено чи складання повного судового рішення було відкладено;

Постанова Об'єднаної палати КЦС ВС від 05 вересня 2022 року справа № 1519/2-5034/11 (№ 61-175сво21) частина друга

У разі розгляду судом справи без виклику учасників справи або учасники справи в судове засідання не з'явилися, ухвалення рішення відбувається у такому самому порядку, проте з урахуванням певних винятків: а) рішення не проголошується; б) датою ухвалення рішення є дата складання повного судового рішення. У разі неявки всіх учасників справи у судове засідання таке судове засідання не проводиться. У цьому випадку судове рішення не проголошується (частина четверта статті 268 ЦПК України) і датою його ухвалення є дата складання повного судового рішення (друге речення частини п'ятої статті 268 ЦПК України).

У передбачених нормами ЦПК України випадках повне судове рішення може відображати дату судового засідання, яким завершено судовий розгляд (відповідна дата вказана у вступній частині судового рішення) та дату складання повного судового рішення (відповідна дата вказана у резолютивній частині або після резолютивної частини судового рішення). У випадках, коли відбувається проголошення судового рішення, датою такого судового рішення є дата судового засідання, яким завершено судовий розгляд. І навпаки, якщо проголошення судового рішення не відбувається, то датою його ухвалення є дата складання повного судового рішення, навіть у випадку, якщо фактичне прийняття такого рішення відбулось у судовому засіданні, яким завершено розгляд справи і в яке не з'явилися всі учасники такої справи. При цьому, дата, яка зазначена як дата ухвалення судового рішення, може бути відмінною від дати судового засідання, яким завершився розгляд справи і у яке не з'явилися всі учасники такої справи;

З урахуванням розумності положення частини п'ятої статті 268 ЦПК України слід розуміти таким чином: у разі ухвалення судового рішення за відсутності учасників справи, суд повинен зазначити датою ухвалення ту дату, на яку було призначено розгляд справи, та вказувати у резолютивній частині дату складання повного судового рішення. Проте у разі зазначення судом датою ухвалення судового рішення дати складання повного судового рішення, внаслідок чого дата судового засідання та дата ухвалення судового рішення не співпадатимуть, це не є порушенням.

Постанова КЦС ВС від 18 грудня 2019 року № 522/24541/17

Ухвалою Апеляційного суду від 29 жовтня 2018 року у відкриті апеляційного провадження за апеляційною скаргою на ухвалу районного суду від 16 травня 2018 року відмовлено. Відмовляючи у відкритті апеляційного провадження, суд апеляційної інстанції посилався на пункт 4 частини першої статті 358 ЦПК України.

Частинами третьою, четвертою статті 357 ЦПК України передбачено, що апеляційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених статтею 354 цього Кодексу, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду апеляційної інстанції з заявою про поновлення строку або вказати інші підстави для поновлення строку. Якщо заяву не буде подано особою в зазначений строк або вказані нею підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження будуть визнані неповажними, суд відмовляє у відкритті апеляційного провадження у порядку, встановленому статтею 358 цього Кодексу.

Згідно з пунктом 4 частини першої статті 358 ЦПК України суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі, якщо скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

Аналіз положень статей 357, 358 ЦПК України свідчить про те, що законодавством України не передбачено постановлення ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження з підстав, які визначені у пункті 4 частини першої статті 358 ЦПК України, без попереднього залишення апеляційної скарги без руху та надання заявнику десятиденного строку для звернення до суду із заявою про поновлення строку або наведення інших підстав для поновлення строку.

Постанова КЦС ВС від 26 лютого 2020 року справа № 523/18248/18

Апеляційний суд ухвалою від 21 травня 2019 року відмовив міській раді у прийнятті апеляційної скарги на рішення районного суду від 24 січня 2019 року. Апеляційний суд мотивував ухвалу тим, що суд першої інстанції не вирішував питання про права та обов'язки міської ради, а тому міська рада не має права на апеляційне оскарження рішення районного суду з підстав передбачених статтею 352 ЦПК України.

Підстави повернення апеляційної скарги визначені у частині п'ятій статті 357 ЦПК України, зокрема, апеляційна скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено; до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження особа, яка подала скаргу, подала заяву про її відкликання; скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції; скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду.

Підстави відмови у відкритті апеляційного провадження визначені у статті 358 ЦПК України.

Аналіз наведених процесуальних норм свідчить про те, що суд апеляційної інстанції лише в межах відкритого апеляційного провадження має процесуальну можливість зробити висновок щодо вирішення чи не вирішення судом першої інстанції питань про права та інтереси особи, яка не брала участі у розгляді справи судом першої інстанції та подала апеляційну скаргу після спливу річного строку з дня складання повного тексту судового рішення. При цьому, якщо обставини про вирішення судом першої інстанції питання про права, інтереси та свободи особи, яка не була залучена до участі у справі, не підтвердились, апеляційне провадження підлягає закриттю.

Тобто апеляційному суду необхідно було відкрити апеляційне провадження за апеляційною скаргою Одеської міської ради, а у разі встановлення, що судовим рішенням питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки не вирішувалося, закрити апеляційне провадження відповідно до пункту 3 частини першої статті 362 ЦПК України.

Подібні правові висновки викладені у постанові Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 17 лютого 2020 року у справі № 668/17285/13-ц (провадження № 61-41547сво18)

Постанова КЦС ВС від 20 березня 2019 року справа № 504/2453/15 (№ 61-17850 св 18)

Ухвалою Апеляційного суду від 07 лютого 2018 року зупинено провадження до закінчення перегляду в касаційному порядку справи у подібних правовідносинах. Ухвала апеляційного суду мотивована тим, що пунктом 10 частини першої статті 252 ЦПК України передбачено, що суд може за заявою учасника справи, а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі у випадках перегляду судового рішення у подібних правовідносинах (у іншій справі) у касаційному порядку палатою, об'єднанню палатою, Великою Палатою Верховного Суду, а тому апеляційний суд дійшов до висновку про необхідність зупинення провадження у справі до закінчення перегляду в касаційному порядку справи у подібних правовідносинах.

Висновки КЦС ВС

Апеляційний суд, зупиняючи провадження у справі № 504/2453/15-ц, у порушення вимог статті 252 ЦПК України не зазначив до перегляду якої справи зупиняється провадження у даній справі, не проаналізував предмети та підстави позовів та не вказав у чому полягає подібність спірних правовідносин у даних справах та можливий вплив результату розгляду подібної справи на розгляд справи, що переглядається.

Постанова КЦС ВС від 30 вересня 2022 року справа № 331/2748/21

Відповідно до частини третьої статті 368 ЦПК України розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених статтею 369 цього Кодексу.

Частиною першою статті 369 ЦПК України встановлено, що апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи.

Системний аналіз положень процесуального закону дає підстави для висновку, що приписи частини першої статті 369 ЦПК України про розгляд апеляційним судом справи в порядку спрощеного позовного провадження за наявними в справі матеріалами без повідомлення та виклику учасників справи можуть бути застосовані лише у випадку, коли позивачем заявлені виключно вимоги майнового характеру і ціна позову є меншою ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження).

Якщо у позові наявні вимоги немайнового характеру, то розгляд такої справи в суді апеляційної інстанції здійснюється виключно в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Положення статті 369 ЦПК України не надають суду апеляційної інстанції дискреції у питанні вибору порядку розгляду справи, предметом спору якої є вимоги немайнового характеру. Такий підхід до застосування положень статті 369 ЦПК України є усталеним (див. висновки Верховного Суду у справах № 199/7148/20, № 391/35/19, № 761/47244/19 № 202/4233/16, № 642/1491/17, № 753/17720/18, № 320/7615/17).

Верховний
Суд

Дякую за увагу!